

ARMATA NAȚIONALĂ DE ELIBERARE – O ILUZIE AMARĂ LA SFÂRȘITUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Mircea TĂNASE

Cuvinte cheie: armată națională, prizonieri români, Mișcarea legionară, unități de voluntari, lagăre germane de prizonieri.

Keywords: national army, Romanian prisoners, Legionary Movement, volunteer units, German prison camps.

Abstract:

To counter the act of 23 August 1944 Germany attempted, besides other political and military actions, to constitute, outside Romania, a National Romanian Government, made up of important pro-German politicians, and to establish a National Liberation Army. This attempt, to concentrate in a military structure all those who were willing, for one reason or another, to fight alongside Germany against the Soviet troops that were rapidly approaching Central Europe and Berlin, somehow substantiated but, despite the early enthusiasm of the Legionary Movement and its attempt to provide the action with a national character, with the wide participation of the legionaries and Romanian militaries that were imprisoned or studied in Germany, its construction proved extremely fragile and far from having the expected effects.

Desprinderea României de Axă, la 23 august 1944, a însemnat pentru Germania, prin pierderea celor două aliniamente strategice de mare însemnătate – Poarta Focșanilor și Carpații – precum și a petrolului românesc, una dintre marile lovituri-surpriză care aveau să-i grăbească implacabilul sfârșit.

Pierzând, pe lângă liniile de apărare pe care mizase Wehrmahtul pentru oprirea ofensivei sovietice – puternica linie fortificată Focșani-Nămoloasa-Galați și aliniamentul Carpaților –, importanta zonă petrolieră Ploiești-Valea Prahovei, vitală pentru continuarea războiului, Reichul german s-a văzut nevoit să caute soluții de contracarare a efectelor acestei puternice și neașteptate lovituri. Inițial, conducerea de la Berlin a încercat să constituie la București un guvern progerman, condus de un general român, dar oștirea română, în corpore, se dovedise a merge alături de rege și de guvernul Sănătescu și nici unul dintre generalii tatonăți în această chestiune nu s-a arătat dispus să joace această carte. În atare situație, nevoiți să atenueze cu orice preț șocul loviturii primite le 23 august, germanii au încercat să organizeze o rezistență în România, pe care să o fructifice odată cu preconizata contraofensivă de la sfârșitul iernii 1944-1945. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv de scoatere a României de sub ocupația sovietică, germanii urmau să angajeze trei segmente de forțe antisovietice și progermane: Grupul Etnic German din România, care trebuia să aibă și rolul de nucleu al acestor forțe, Garda de Fier și miile de soldați rămași în urma unităților lor după

actul de la 23 august 1944 și care trebuiau constituiți în grupuri de sabotaje în spatele frontului.¹ Modul cum germanii au intenționat să valorifice acest ultim potențial în încercarea disperată de a bloca ofensiva sovietică și de a păstra cu orice preț măcar Transilvania arată, dincolo de caracterul derizoriu al acestei încercări, o anumită doză de aventurism, oarecum justificată de starea de agonie care începuse să se facă din ce în ce mai vizibilă la vârful ierarhiei germane. Nu trebuie așadar să surprindă că liderii politici și militari de la Berlin au avut în vedere mai multe variante pentru atingerea obiectivelor și valorificarea potențialelor încă dispuse să meargă până la capăt cu cel de-al treilea Reich.

Astfel, printre planurile de ripostă ale germanilor s-au numărat: constituirea unui guvern național român, din oameni politici importanți de orientare progermană; fixarea frontului pe crestele Carpaților românești prin retragerea unităților germane în spațiul transilvan, blocarea trecătorilor din Carpații Meridionali prin lansarea unor comandouri sub comanda unui reputat specialist, celebrul Otto Skorzeny; mobilizarea legionarilor din Banatul sârbesc și includerea lor în formațiunile paramilitare de sub comanda generalului Arthur Phleps; menținerea unor nuclee de rezistență în spatele frontului sovietic, formate din soldați germani sau maghiari rămași în urma unităților care se retrăgeau spre Transilvania, în măsură să atace trupele sovietice în drum spre front și căile lor de aprovizionare, precum și constituirea unor organizații de partizani formate din etnici germani din România, care să ducă un război de gherilă contra sovieticilor; crearea unei *armate naționale*, formată din legionari și militari români aflați la școli sau în prizonierat în Germania; atragerea unor generali români din vârful ierarhiei militare sau aflați la comanda unor mari unități într-o acțiune de întoarcere a frontului (Operațiunea “*Deșteptarea Primăverii*”); acțiunea de trimitere în spațiul românesc a unor grupe de agenți parașutați, cu misiuni informative și de natură politică, precum și pentru organizarea și ducerea luptei de rezistență în spatele frontului sovietic (Operațiunea “*Parașutiștii*”). Spre deosebire de celelalte încercări care s-au arătat a fi derizorii încă din faza incipientă, o oarecare consistență a căpătat acțiunea de formare a așa-zisului “*Guvern Național Român*” și “*Armată Națională de Eliberare*”, precum și instruirea și trimiterea în spațiul românesc a grupelor de agenți parașutați, în cadrul acțiunii “*Parașutiștii*”.

Armata Națională de Eliberare a constituit, așadar, una dintre aceste încercări disperate ale Germaniei de a contracara efectele actului de la 23 august 1944, prin concentrarea într-o structură militară a tuturor celor care mai erau dispuși, dintr-un motiv sau altul, să lupte, alături de Germania, împotriva trupelor sovietice care se apropiau vertiginos de Europa Centrală și de Berlin. Cu tot entuziasmul de început al Mișcării Legionare și încercarea acesteia de a conferi acțiunii un caracter național, cu o largă participare din partea legionarilor și a militarilor români aflați în prizonierat în Germania, construcția ei s-a dovedit deosebit de șubredă și nu a avut nici pe departe efectele scontate.

Trebuie remarcat totuși că în afara celor cooptați de legionari la sfârșitul anului 1944 și începutul lui 1945 în așa-zisa *Armată Națională de Eliberare*, au existat

¹ Florin Constantiniu, *De la Războiul fierbinte la Războiul rece*. Editura Corint, București, 1998, p. 59.
<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuaslui.ro>

și mulți alți români care au fost integrați în timpul războiului în armata germană. Dr. Miroslav Tejchman precizează că deși România a fost cel de-al doilea mare aliat al Germaniei în cel de-al doilea război mondial, cu excepția sașilor transilvăneni nu au fost români care să servească în unități militare germane. Referitor la sașii transilvăneni, respectivul istoric afirmă, în urma cercetărilor sale în arhivele militare germane, că până la sfârșitul războiului în Wehrmacht au slujit 15.000 germani din România, iar 60.000 în unitățile SS. Cu excepția Diviziei 7 Munte *Prinz Eugen*, aceștia nu au făcut parte din nici o unitate specială². Despre același aspect, istoricii Cornel I. Scafeș și Horia Vl. Șerbănescu spun că în unitățile *Waffen SS* (componenta combatantă a SS-ului) s-au înrolat voluntar și cetățeni români, atât etnici germani, cât și români. Chiar dacă încă din 1940 Reichsführerul Heinrich Himmler și-a manifestat interesul pentru a înrola în *Waffen SS* cât mai mulți etnici germani din afara granițelor Germaniei, legislația română nu permitea cetățenilor săi să presteze serviciul militar în armatele altor state. Totuși, pentru început, după declanșarea operațiunii *1000 Mann Aktion*, s-a reușit prin diferite subterfugii să se constituie un prim lot de 1000 etnici germani, înrolați în Divizia SS *Das Reich*. În același timp, în 1943 în armata română au ajuns să fie încorporați 40.000 cetățeni români de origine germană, iar mareșalul Antonescu considera că înrolarea lor în *Waffen SS* și Wehrmacht constituia o încălcare a suveranității statului român. Atitudinea acestuia s-a schimbat însă după vizita sa în Germania, în aprilie 1943, când, la insistențele Berlinului, și-a dat acordul ca etnicii germani din România să plece în Germania pentru a se înrola în armata germană, cu păstrarea cetățeniei române. A restricționat de la această *dezlegare* pe cei care dețineau grade de ofițeri și subofițeri în armata română, precum și pe unii specialiști militari (transmisioniștii, observatorii și ochitorii din artilerie, aruncătorii de grenade, militarii din trupele de blindate și din marina de război, mitraliorii și bombardierii din aviație) de care considera că are absolută nevoie în armata română. Autorii citați mai sus confirmă cifrele de 60.000 de voluntari etnici germani din România înrolați în *Waffen SS* și aproximativ 15.000 în Wehrmacht și Organizația *Todt* (detășamentele de lucru înființate în 1938 de dr. Fritz Todt, din muncitori din zonele ocupate și mai apoi și din prizonieri de război, destinate construcției fortificațiilor, autostrăzilor, podurilor etc.), menționând și unitățile unde au servit: Divizia 8 cavalerie SS *Florian Geyer*, Divizia 11 voluntari SS Panzer Grenadier *Nordland*, Divizia 17 voluntari SS Panzer Grenadier *Götz von Berlichingen*, Divizia 18 voluntari SS Panzer Grenadier *Horst Wessel* și Divizia 7 munte SS *Prinz Eugen*³. Despre modul cum și-au făcut aceștia datoria în armata germană și ce soartă au avut după terminarea războiului (deși nu-i greu de intuit) putem afla studiind lucrările de specialitate și documentele de arhivă, însă în lucrarea de față nu ne-am propus acest lucru.

Cât privește încercarea de constituire de către legionari a acestei Armate Naționale de Eliberare, concomitent cu formarea Guvernului Național Român

² Dr. Miroslav Tejchman, *Voluntari români în unitățile SS*, în *Magazin Istoric* nr. 1(406), ianuarie 2001, p. 59.

³ Cornel I. Scafeș, Horia Vl. Șerbănescu, *Românii în Waffen SS*, în *Magazin Istoric* nr. 11(416)/2001, p. 75.

de la Viena, trebuie arătat că ea s-a făcut la îndemnul autorităților germane, ca o *Armata Națională Română*, în cadrul *Waffen SS*, destinată să continue alături de Germania lupta împotriva trupelor sovietice. Comandantul acesteia a fost desemnat generalul Platon Chirnoagă care, după cum spune același Horia Sima, a impus organizarea acesteia pe baza următoarelor principii:

- comandantul ei să fie un general român;
- trupa să fie constituită din prizonieri români, din legionari, din elevi ofițeri și subofițeri aflați la școlile din Germania, din sași și șvabi care se aflau în armata germană și care ar dori să se încadreze în armata română;
- divizia să fie considerată armată națională, în sensul că legionarii să execute ordinele superiorilor lor și să renunțe la salutul legionar;
- începerea oficială a armatei naționale să aibă loc odată cu formarea guvernului român de la Viena; în ce privește întrebuințarea pe front, aceste trupe trebuiau să lupte numai contra rușilor și să nu fie trimise să lupte contra românilor.

Entuziasmat peste măsură de himera insurecției împotriva sovieticilor, Horia Sima conchide satisfăcut: „*Mi-am dat imediat consimțământul la expunerea generalului, deoarece punctul lui de vedere coincidea perfect cu părerile mele. În ce privește subordonarea legionarilor disciplinei militare, încă de la vizita mea la Grosskirschbaum, am atras atenția camarazilor mei de aici să se comporte ca soldați, supuși ordinelor superiorilor lor.*

Odată problema constituirii acestei divizii lămurită, generalul Chirnoagă s-a atașat trup și suflet guvernului de la Viena, iar unitatea noastră de la Döllersheim a luat un avânt considerabil, atât ca număr de oameni cât și din punct de vedere al cadrelor, comandanți de batalioane și companii”⁴.

Care a fost mobilul real al acțiunii generalului Platon Chirnoagă este greu de precizat deocamdată, istoria nu a dat încă un verdict final în cazul său. Divizia 4 română, pe care o comanda, a fost nimicită și capturată de germani, în capul de pod de la sud de Szolnok, la 19-20 octombrie 1944, după ce fusese abandonată de sovietici într-un sector foarte vulnerabil, lipsită de rezerve și fără artilerie; generalul Chirnoagă a fost luat prizonier, alături de câteva zeci de ofițeri și ostași, în apropierea gării Martfu, în noaptea de 20/21 octombrie 1944.

În ceea ce privește atașarea sa „*trup și suflet guvernului de la Viena*”, părerea istoricului Mihai Pelin ni se pare sugestivă: „*La începutul lunii noiembrie, ministrul de stat Altenberg, reprezentantul Ministerului de Externe german în capitala Austriei, l-a scos pe Platon Chirnoagă din lagărul de la Döllersheim și i-a mijlocit o întrevvedere cu Horia Sima. Generalul a fost de acord să colaboreze la crearea unei așa-zise Armate Naționale de Eliberare, alcătuită din prizonieri și din alți militari români, surprinși de evenimentele de la 23 august 1944 în Reich-ul german. De asemenea, la 10 decembrie 1944, a acceptat funcția de ministru de război în fantomaticul «guvern național» instituit de Horia Sima la Viena. După opinia noastră, nu a făcut-o dintr-o dragoste excesivă față de legionari – cum se străduia să acrediteze propaganda din țară – ci dintr-o adversitate profundă față de sovietici. Cu*

⁴Horia Sima, *Guvernul Național Român de la Viena*. Editura Gordian, Timișoara 1998, p. 51-52.
<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

alte cuvinte, destinul generalului Platon Chirnoagă se cere reevaluat. Neîndoielnic, actele în care s-a implicat după ce a căzut în prizonierat german au fost acte de disperare, lipsite de orice fel de perspectivă istorică. Dar nu putem pretinde prea multă luciditate unor oameni cărora nu le-a mai rămas decât disperarea”⁵.

Așadar, pentru început era preconizată constituirea unei prime divizii, *Waffen Grenadier Division der SS (Rumänische Nr.1)*, formată din trei regimente (*Waffen SS Grenadier Regiment*) în care să fie încadrați legionarii refugiați în Germania în ianuarie 1941, precum și militari și specialiști români aflați la școli sau la muncă în Germania. Erau vizați de asemeni și unii dintre prizonierii români căzuți în luptele din Ardealul de Nord și Ungaria, cărora li s-a oferit alternativa de a lupta din nou alături de armata germană împotriva URSS.

Dacă pentru legionari misiunea de a se încadra într-o viitoare *armată națională* și a continua lupta contra comunismului reprezenta un fapt normal, care corespundea convingerilor lor ideologice, nu la fel de ușoară era alegerea pentru elevii ofițeri și subofițeri români pe care actul de la 23 august 1944 îi surprinsese în școlile militare din Germania. Alegerea între a se întoarce acasă și a rămâne credincioși Regelui, care consfințise întoarcerea armelor împotriva Germaniei, sau a se înrola într-o *armată națională* ce se constituise sub egida Mișcării Legionare, le crea grave probleme de conștiință. Dar și de această dată Horia Sima supralicitează, arătând că a fost nevoie de foarte mult tact în relațiile cu aceștia, de exemplul personal de ordine și disciplină perfectă pe care îl ofereau legionarii, precum și efortul deosebit pe care l-au făcut pentru *“apropierea sufletească de elevii-ofițeri, în vederea întrepătrunderii morale și politice între cele două categorii de români”*, având ca finalitate înrolarea acestora din urmă pe bază de voluntariat în noua armată națională. Cât succes a avut acest demers, e greu de apreciat, dar dacă îi dăm crezare conducătorului mișcării legionare, s-a reușit ca până la sfârșitul anului să se constituie din preconizata divizie primul regiment de voluntari români (ofițeri-elevi, prizonieri de război, legionari, etnici germani din România care fuseseră înrolați în armata germană etc.); în lunile ianuarie și februarie 1945 s-a constituit al doilea regiment și a început formarea celui de-al treilea. Autorul nu menționează însă câți dintre cei înrolați au făcut-o din convingere și câți din constrângere, ca ultimă soluție de supraviețuire, și nici câți au refuzat, chiar dacă perspectiva eventualei întoarceri în România nu era deloc roz. În acest sens, Dr. Miroslav Tejchman arată că *„nu toți voluntarii care s-au înrolat erau animați de patriotism sau nutreau sentimente anticomuniste. În multe cazuri, foamea a influențat hotărârea lor. Detașamentele de voluntari nu au fost lipsite nici de conflictele între legionari și adepții lui Antonescu”*⁶. De bună seamă, o cercetare amănunțită a surselor arhivistice care consemnează efectivele aflate la școli în Germania, precum și situația numerică a prizonierilor de război internați în lagărele germane și compararea acestor cifre cu efectivele așa-zisei *armate naționale* ar putea da o imagine mai aproape de adevăr a acestui aspect.

⁵ Mihai Pelin, *Un caz special de conștiință: generalul Platon Chirnoagă*, în *Dosarele Istoriei*, nr. 4(9)/1997, Editura Evenimentul Românesc, București, p. 28-3

⁶ Dr. Miroslav Tejchman, *op. cit.*, p. 61.

Mergând mai departe pe linia celor relatate de Horia Sima, aflăm că autoritățile germane au destinat lagărul de la Grosschirschbaum, lângă Frankfurt pe Oder, ca prim centru de adunare a românilor din Germania care vor forma viitoarele cadre ale Armatei Naționale. Aici funcționase un centru de instrucție al armatei germane și deci prezența celor câteva sute de elevi ai școlilor de ofițeri și subofițeri putea constitui un început. La sfârșitul lunii octombrie 1944, autoritățile germane au hotărât mutarea centrului de formare a Armatei Naționale la Döllersheim, la 90 km nord-vest de Viena, pentru a fi mai aproape de sediul Guvernului Național de la Viena și de lagărele de prizonieri români, concentrate în mare parte în jurul acestui oraș. Aici începe perioada propriu-zisă de instruire a efectivelor, concomitent cu înrolarea altor voluntari, proveniți în cea mai mare parte din prizonierii români aflați în lagărele germane. Astfel, în lagărul de la Kaisersteinbruch erau încartiruiți marea parte a prizonierilor Diviziei a 4-a română, comandată de generalul Chirnoagă. Aflăm în continuare că „*în urma muncii de lămurire dusă de o echipă de legionari, marea masă a acestor prizonieri a consimțit să se înroleze în armata națională*”⁷ și doar un număr redus din aceștia, „*circa 600, au ascultat de plutonierii lor, care n-aveau alt orizont politic decât al cazarmei lor și i-au avertizat pe soldați că dacă intră în această armată, vor avea de suferit represalii la întoarcerea în țară și dacă nu ei, familiile lor*”⁸.

Dacă e să dăm crezare lui Horia Sima, în decursul lunii decembrie 1944, numărul voluntarilor a ajuns la aproape opt mii, prizonieri din lagărele din jurul Vienei, la care s-au adăugat unii refugiați din România, precum și legionari români pribegi prin alte țări ale Europei.⁹

Despre relațiile între diferitele categorii de înrolați și evoluția acestora, autorul scoate în evidență dificultățile armonizării actului de comandă, într-o structură deosebit de eterogenă, unde corpul de comandă era format atât din ofițeri români, cât și germani, recrutați dintre sașii și șvabii din România. Este amintit cazul comandantului de la Döllersheim, colonelul Ludwig, originar din Ardeal, eminent militar, dar lipsit de tact în relațiile cu ofițerii români. În plus, unii dintre legionarii voluntari erau ofițeri în rezervă, astfel că unii dintre ei au ajuns sub comanda unor ofițeri mai tineri, iar alții, care aveau grade mai mari, au luat în subordine pe unii dintre elevii-ofițeri. Bineînțeles că „*s-au produs oarecare neînțelegeri și chiar conflicte la început, care numai cu timpul au putut fi aplanate, prin efortul comandanților de batalioane, care erau doi români, Opriș și Dreve*”¹⁰.

Credem totuși că relațiile între legionari și militarii de carieră pe de o parte, precum și între militarii germani și cei români, receptați ca trădători ai alianței sub care plecaseră împotriva comunismului în 1941, erau mult mai încordate, însă relevarea lor nu a fost considerată ca benefică de către Horia Sima în cartea sa. Lucru de înțeles de altfel pentru o lucrare care face apologia demersului legionar de a se opune comunismului, la care, așa cum afirmă autorul, grație efortului de convingere

⁷ Horia Sima, *op. cit.*, p. 76, 77.

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem*, p. 73.

¹⁰ Horia Sima, *op. cit.*, p. 72.

depus de membrii acestei mișcări, s-a reușit câștigarea adevăratei adeziunii unui segment important dintre forțele combatante. Citându-l însă pe Ilie Boacă, unul dintre participanții la acțiunea de recrutare a voluntarilor, Horia Sima consemnează: *„Șansele de victorie în război, alături de Germania, sunt minime, le mai spuneam eu, dar noi avem datoria ca un act de protest istoric, să continuăm lupta contra comuniștilor, care nu numai că au ocupat țara, dar îi vor schimba aspectul religios, național și social”*¹¹.

Precumpănitoare au fost, cu siguranță, pentru cei care au luat decizia de a se înrola, lipsurile materiale impuse de statutul lor de prizonieri de război, într-o țară care ea însăși era supusă unor privațiuni drastice. Spre deosebire de prizonierii englezi, francezi sau americani care primeau ajutoare prin Crucea Roșie Internațională, pentru românii și rușii care nu primeau nimic prizonieratul era o povară greu de suportat. Să nu uităm că cei care refuzau înrolarea își asumau pe mai departe această condiție de prizonieri ai armatei germane, cu toate lipsurile și mizeria unei astfel de vieți. Iar perspectiva de a fi eliberați de Aliați avea și varianta sumbră de a fi predați aliatului de la Răsărit, lucru de altfel petrecut la sfârșitul războiului. Și cum mulți dintre ei luptaseră și împotriva trupelor sovietice...

Relatările unor participanți direcți la acțiunile respective, situați în afara taberei legionare, ar fi interesante și ar întregi tabloul acestor relații, punând într-o altă lumină procedeele de convingere la care au recurs legionarii, *„tactul și apropierea sufletească”* a acestora pentru *„întrepătrunderea morală și politică”* în vederea *„câștigării adevăratei adeziunii”* militarilor prizonieri români și *„înrolarea acestora pe bază de voluntariat în armata națională”*. Astfel, dr. Ion Cameniță (colonel în rezervă, veteran de război, decorat în 1947 cu Ordinul *“Coroana României”* și propus pentru decorare cu Ordinul *“Mihai Viteazul”*, în 1944 sublocotenent comandant de escadron de cavalerie în Divizia 4 Infanterie, căzut prizonier la Tisa) relatează cu rigoarea caracteristică militarului de carieră dornic a consemna cu precizie faptul istoric: *„Dimineața de 15 noiembrie, prima dimineață în lagăr. Cei trei ofițeri cavaleriști avem o convorbire de o oră cu maiorul Crăciunescu, privitor la împrejurările căderii prizonieri și la comportamentul ungarilor. Maiorul ne-a redat succint situația Diviziei a 4-a Infanterie în preajma încercuirii și distrugerii ei. A urmat controlul ofițerului german, apoi la scurt timp, a intrat în baracă un civil, în jur de 45 de ani, autoritar și îndrăzneț și, pe un ton obraznic, ne ordonă: domnilor ofițeri, coborâți imediat de pe paturi și luați poziția de drepți, vine domnul Horia Sima, șeful guvernului român, adevăratul guvern, să vă dea dispoziții în calitate de comandant suprem al armatei române.*

Nimeni nu a coborât de pe paturi. Jos se aflau maiorul Crăciunescu și un grup de prizonieri care avuseseră, mai înainte, o convorbire cu ofițerul german. Iată, intră Horia Sima însoțit de mai mulți legionari. Se oprește la câțiva pași în interior, dă bună ziua și începe ultimativ: domnilor ofițeri, țara este pe mâna comuniștilor, dar curând Germania va începe ofensiva cu armele secrete pe care le posedă și noi vom fi

¹¹ *Ibidem*, p. 70.

aceia care vom lua conducerea țării. În calitate de șef al guvernului, vă ordon să vă înscrieți imediat în Armata națională de eliberare, condusă de domnul general Chirnoagă, care s-a predat cu întreaga Divizie a 4-a infanterie.

Din piepturile celor circa 150 de ofițeri prizonieri a izbucnit un puternic și repetat *Huo! Huo!* Totodată, maiorul Crăciunescu a protestat, afirmând ferm că divizia nu s-a predat ci a luptat, dar a fost încercuită, a terminat muniția și, în aceste condiții, a căzut prizonieră. Noi, ofițerii români rămânem credincioși Majestății Sale Regele Mihai I și nu vom lupta împotriva actualului guvern din România. Toți prizonierii au răspuns: rămânem credincioși Majestății Sale Regele României.

Horia Sima a fost surprins de refuzul categoric al ofițerilor români: pe fruntea sa au apărut cute de mânie. Se reculege și anunță: dacă nu vă înscrieți să luptați pentru Germania contra comuniștilor, veți muri până la unul, veți muri de foame, iar prizonierii răniți și bolnavi – ofițeri și soldați – nu vor fi trimiși la lazaret și vor muri aici lângă voi, din cauza voastră. Vă ordon încă o dată. Și a plecat”¹².

Din relatarea aceluiași Ion Cameniță aflăm că Horia Sima a cerut autorităților germane intensificarea la maximum a represiunii împotriva prizonierilor români și reducerea aproape la zero a rației de hrană, spre a-i determina să se înscrie în așa-zisa Armată Națională. „Tot timpul ne-a obsedat amenințarea lui: dacă nu vă înscrieți în Armata națională veți muri de foame până la ultimul. [...] Maiorul Crăciunescu a propus o atitudine rezervată în cazul revenirii lui Horia Sima. Semnificativ, după plecarea legionarilor, înainte de masă, a sosit și ofițerul german comandant al barăcii, locotenentul de circa 30 de ani, ofițer de rezervă, invalid de pe frontul de est.[...] Ofițerul german a fost rugat să ne sprijine față de amenințările lui Horia Sima, conform convențiilor internaționale privitoare la prizonierii de război. Comandantul german nu a dat un răspuns și a plecat, însă din atitudinea sa s-a desprins speranța că el a înțeles utopia creării unei «Armate naționale de eliberare» române, acum când Armata Roșie bătea la porțile Budapestei și, probabil, că a căutat să tempereze cât a putut persecuțiile”¹³.

Legionarii au perseverat însă, Horia Sima amenințându-i că dacă nu vor semna tabelul până la ora prânzului nu vor primi masa și vor muri de foame. Pentru că nimeni nu a semnat tabelul, la prânz când a sosit căruciorul cu cazanul de ciorbă, după ce soldații s-au așezat la rând cu gamelele pregătite pentru a primi porția, căruciorul cu cazanul s-a întors și a părăsit baraca fără vreo explicație din partea însoțitorului. Seara au primit doar o cană de cafea (de orz) în gamelă, fără pâine și li s-a spus că, „din ordin, aceasta va fi masa lor zilnică, o cană de cafea de orz și nimic altceva”¹⁴.

Cât despre eficiența acestor metode de convingere, autorul precizează în continuare: “La început s-au înscris doar câțiva muribunzi, apoi cei grav răniți și bolnavi de pneumonie, care aveau nevoie imediată de medic. În afară de cei grav răniți nu s-a înscris nici un alt ofițer. Atmosfera între ofițeri era neutrală, fiecare având dreptul să decidă asupra situației sale.[...] Cât privește pe soldații bolnavi de

¹² Dr. Ion Cameniță, *Prizonier în Offizierlager 8 Wustrau*, Editura Prier, 1999, p. 215-221.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

pneumonie din cauza căderii în Tisa și a marșului prin ploaie și frig prin Ungaria, aceasta era o problemă de viață și de moarte și să lase pe fiecare soldat să decidă. Am aflat după câteva săptămâni, de la maiorul Crăciunescu, că soldații români prizonieri, marea majoritate din Divizia a 4-a Infanterie, încercuită și căzută în capul de pod de la Szolnoc la data de 19 octombrie, și din Divizia a 2-a Infanterie căzută parțial în capul de pod de la Tiszainoka la 25 octombrie, au fost trimiși la săpatul tranșelor din zonă și în Germania în fabricile de armament”¹⁵.

Un caz deosebit de interesant este cel al maiorului Ion Tobă, care, aflat la 23 august 1944 la studii în Germania, a fost internat în lagărul de prizonieri Kaufholtz și a ales ca modalitate de a reveni în țară varianta înscrierii în organizația „Jagdverband”. În septembrie 1945 era comandant al detașamentului românesc din cadrul Grupului de la Stockerau (*Jagdkommando Skorzeny Sud-Ost*). Judecat de Tribunalul Militar al Comandamentului 5 Teritorial, a fost găsit nevinovat deoarece „înscrierea sa în organizația «Jagdverband» a fost făcută în vederea îndeplinirii acestui scop și, odată ajuns în țară, urma să se predea unităților românești, cu toate materialele încredințate, precum și cu personalul pe care îl captase în echipa sa. Încrederea acordată inițial de organizația «Jagdverband» se bazează pe legătura strânsă avută cu ofițerii germani în Campania din Est, pe dibăcia sa și pe calitățile sale. Ulterior, fiind suspicionat și demascat de Horia Sima, este trimis în închisoare grea, dar pe timpul transportului reușește să evadeze. De la această dată, 29 martie 1945, și până la 10 mai 1945, după multe peripeții aventuroase, ofițerul se predă trupelor americane din Greim. Nu există nici o dovadă că ar fi adus vreun prejudiciu intereselor statului român sau Aliaților”¹⁶.

După doi ani însă, în august 1947, Ion Tobă a fost arestat și judecat pentru acțiunile pe care le întreprinsese împotriva partizanilor sovietici în Crimeea în 1942-1943 și trimis în gulagul sovietic. La această pedeapsă s-a adăugat și un *supliment* de 25 de ani de închisoare pentru o altă faptă *agravantă* împotriva sovieticilor: în iulie 1940, căpitanul Ion Tobă, comandant al Escadronului 25 Cavalerie Focșani din Divizia 25 Infanterie, comandată de generalul Nicolae Dăscălescu, se opusese înaintării trupelor sovietice în Bucovina dincolo de liniile de demarcație convenite prin *Ultimatumul* din 28 iunie 1940 și eliberase satul Putna și împrejurimile, cu mânăstirea și mormântul lui Ștefan cel Mare, precum și chilia lui Daniil Sihastru. Pentru mai multă siguranță, tezaurul mânăstirii și odoarele acesteia au fost apoi evacuate la mânăstirea Cozia, în județul Vâlcea, ctitoria lui Mircea cel Bătrân. Fără acțiunea acestuia, probabil că granița de nord a țării ar fi fost alta, iar acest sfânt locaș al neamului românesc ar fi ajuns în țară străină.¹⁷

Referitor la constituirea unităților de voluntari români pe teritoriul Germaniei, istoricul ceh Miroslav Tejchman afirmă că după 20 decembrie 1944, voluntarii români intrau automat în subordinea SS, ca toți ceilalți cetățeni din Europa de Vest sau de Nord, precum și bulgarii, ucrainenii, bielorușii sau cazacii. Uniformele erau cele ale SS-ului, chiar dacă pe mâneca uniformei aveau banderole cu tricolorul românesc și

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Dan Gâju, *Un aventurier din alte vremuri: Ioan Tobă Hatmanu*, în *Viața Militară*, nr.2/2005, p.18.

¹⁷ Dan Gâju, *Vara de foc. Sub zodia lui Ștefan cel Mare și Sfânt*, în *Viața Militară* nr.3/2005, p.25.
<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

inscripția ROMÂNIA. Sub conducerea generalului Chirnoagă s-au format două regimente de grenadieri, cel de-al treilea fiind în curs de constituire la sfârșitul războiului.

Unitățile de voluntari au intrat în Corpul de tancuri al generalului Felix Steiner, ocupând poziții lângă Stettin pe Oder, ultima linie de apărare înaintea Berlinului. După cum afirmă Cornel I. Scafeș și Horia VI. Șerbănescu, primul regiment de voluntari români ar fi fost introdus în luptă în martie 1945, la nord de Stettin, pentru a opri ofensiva Armatei Roșii în Pomerania și a fost aproape în întregime distrus în luptă. Despre cel de-al doilea regiment aflăm că a fost dotat cu biciclete¹⁸ și transformat în regiment antitanc sub denumirea "*SS Panzer-Zerstörer-Regiment (Rumänische Nr. 2)*", dar nu există certitudinea că a devenit operativ. Formarea celui de-al treilea regiment la Döllersheim nu s-a mai putut realiza datorită apropierii frontului și folosirii ofițerilor și subofițerilor instructori pentru amenajarea unor linii fortificate, ca echipe de lucru, mai ales că Hitler, care-și pierduse încrederea în români și în alți "*nearieni*", ordonase ca aceștia să predea armele și echipamentul trupelor SS.¹⁹ Majoritatea membrilor acestei "*Armata Națională de Eliberare*" s-au predat după 9 mai 1945 armatelor americane și engleze²⁰, iar cei care au făcut parte din formațiunile *Waffen SS* au fost predați autorităților sovietice și judecați pentru crime de război. De altfel, mulți dintre prizonierii români în Germania au avut ulterior de suferit pentru vina de a fi acceptat colaborarea cu Guvernul Român de la Viena.

Revenind la așa-zisa armată națională și la Horia Sima, mai sunt de semnalat alte câteva precizări pe care acesta le face, în ideea de a-și credita propriile spuse și seriozitatea acestei întreprinderi: "*Armata națională funcționa după regulile oricărei armate din lume. Era sub comanda ministrului de război din guvernul de la Viena, generalul Platon Chirnoagă. Acesta își organizase un stat major din ofițeri superiori, care acceptaseră odată cu el să continue lupta contra comunismului. Cum atât guvernul național cât și armata națională s-au constituit pe teritoriul german, ni s-au impus anumite obligații din partea guvernului Reichului, care decurgeau din situația noastră specială. Comandantul Diviziei de la Döllersheim era un ofițer german numit direct de la cartierul Führerului, colonelul Ludwig. Șeful primului regiment era maiorul Wehnert, care-și întocmise un stat major al regimentului format din ofițeri germani, provenit din Wehrmacht și SS, între care unii erau originari din Ardeal. Mai jos însă, de la batalion la companii, toate posturile erau ocupate de ofițeri români. Ofițerii care se ocupau de instrucția trupei erau exclusiv români*"²¹.

O privire mai atentă asupra corpului de comandă al acestei *Armata Națională Române* reliefează, pe de o parte, interesul conducerii germane de a constitui o astfel de forță, pe care să o poată sacrifica fără muștrări de conștiință (principiul voluntariatului era proslăvit cu obsesie) și, pe de altă parte, necesitatea de a o ține sub un control strict. Amintirea lui 23 august 1944 era încă dureroasă și, cel puțin în acest sens, germanii nu-și mai puteau permite slăbiciuni.

¹⁸ Dr. Miroslav Tejchman, *Op. cit.*, p. 61.

¹⁹ Cornel I. Scafeș, Horia VI. Șerbănescu, *Op. cit.*, p. 78.

²⁰ Dr. Miroslav Tejchman, *Op. cit.*, p. 61.

²¹ *Ibidem*, p.78.

Cât de bine a funcționat actul de comandă al acestei structuri, este greu de precizat. Trebuie semnalată totuși o situație deosebit de încordată în ceea ce privește relațiile de comandament româno-germane care s-a creat atunci când generalul Chirnoagă, în calitate de *comandant suprem al armatei naționale*, a inspectat la Döllersheim instrucția trupelor și, cerându-i colonelului Ludwig, comandantul diviziei, anumite explicații, acesta îi răspunde dur că nu dă socoteală decât superiorilor săi din *Waffen SS* și nu unui ofițer străin. Horia Sima spune că a fost nevoie să intervină personal la autoritățile germane pentru a rezolva acest conflict devenit destul de grav, care punea la îndoială angajamentele luate de germani la constituirea acestei armate naționale care urma să se subordoneze numai Guvernului Național Român. Se pare că autoritățile germane s-au arătat convinse de doleanțele românilor și le-au hrănit orgoliul, dar nu prea mult. Colonelul Ludwig a fost schimbat cu colonelul Fortenbach, *“un om distins. A arătat mult tact și bun simț în relațiile cu grupul de ofițeri români și cu generalul Chirnoagă a ajuns la o înțelegere perfectă.”*²² Totuși, comandantul primului regiment a rămas pe mai departe maiorul Wehnert, cu un stat major format din ofițeri germani calificați, unii sași originari din Ardeal. În statul major al generalului Chirnoagă figurau locotent-colonelul Ciobanu, fostul său șef de stat major la Divizia 4 Infanterie română, colonelul Alexandrescu, fost comandant al unui regiment de infanterie din aceeași divizie, precum și comandorul aviator Bailla, fost ofițer de legătură al Marelui Cartier General român pe lângă Înaltul Comandament german, retras odată cu acesta în Ungaria și de aici la Viena. La comanda celui de-al doilea regiment de voluntari au fost numiți temporar doi militari români, maiorul Bumbăcescu și căpitanul Ion V. Emilian., amândoi căzuți prizonieri în luptele de la Tisa. Efectivele au depus jurământul de credință *“către Adolf Hitler, în calitate de șef suprem al armatelor germane și aliate care luptau contra comunismului, și către Horia Sima, în calitate de șef al guvernului național român de la Viena.”*²³

La 15 februarie 1945 Regimentul 1 (*Waffen SS Grenadier Regiment Nr. 1*) a plecat pe front, cu misiunea de a lua poziție în fața trupelor sovietice în apropierea orașului Schwed an der Oder. Pe timpul deplasării cu trenul spre linia frontului regimentul a fost atacat de mai multe ori de aviația sovietică, înregistrând multe pierderi. După intrarea pe poziții pe o insulă a Oderului, regimentul nu s-a angajat în acțiuni de amploare împotriva inamicului, trecând printr-o *„perioadă de acalmie cu focuri de armă răzlețe și incursiuni peste Oder în timpul nopților. Poziția era bine ocupată și trupa avea moralul ridicat, așa cum consemnează generalul Chirnoagă care a inspectat unitatea pe front.”*²⁴ La 2 aprilie 1945 Comandamentul Suprem al Armatei germane cerea comandamentului Regimentului să facă o triere severă a trupeii și să nu rămână pe front decât elementele sigure, în urma unor defecțiuni apărute la o unitate maghiară și la diviziile sovietice ale lui Vlasov care luptau alături de armata germană. Poate că acesta a fost motivul sau poate că noile unități germane formate *Wolkssturm* aveau nevoile de armele trupelor străine. În acest context, Batalionul 1 a

²² Horia Sima, *Op. cit.*, p. 90.

²³ *Ibidem*, p.73.

²⁴ *Ibidem*, p.105.

rămas pe poziție, iar Batalionul 2 a fost dezarmat și trecut în spatele frontului ca unitate de lucru.

Ca urmare a ultimei mari ofensive sovietice, declanșată la 16 aprilie 1945, având ca obiectiv cucerirea Berlinului, Regimentul 1 român cu ambele batalioane reunite a urmat aceiași cale a retragerii în debandadă ca și unitățile armatei germane. La 3 mai 1945 s-au predat americanilor în orașul Ludwigslust. A doua zi americanii, trebuind să predea acest teritoriu rușilor, i-au trecut la vest de Elba și i-au predat englezilor. În zona de ocupație engleză, fiecare s-a descurcat cum a putut, unii diseminându-se în rândurile populației, oferindu-și brațele de muncă, alții urmând calea prizonieratului alături de germani. Au fost eliberați în mai 1946 și s-au împrăștiat în lumea largă. La fel s-a întâmplat și cu celelalte două regimente, rămase să se instruiască la Döllersheim. După pătrunderea trupelor sovietice adânc în Austria, colonelul Alexandrescu a ordonat retragerea unităților spre Vest, spre granița cehoslovacă, unde s-au predat trupelor americane. Americanii le-au oferit posibilitatea de a se întoarce acasă sau de a rămâne în Occident. Mare parte dintre ei au ales să se întorcă acasă, însă ofițerii și o parte a trupei au preferat să rămână în Bavaria și apoi să ia drumul pribegiei în lumea întreagă.

Rămâne un mare semn de întrebare de unde s-au adunat într-un timp atât de scurt așa de mulți voluntari (peste opt mii sau, după cum afirmă în altă parte Horia Sima, douăsprezece mii de prizonieri), mai ales că părțile protagoniștilor sunt total contradictorii, iar documentele care să conțină o evidență a celor care au făcut parte din aceste unități, precum și a celor căzuți prizonieri mai apoi la anglo-americani (spre a fi mai apoi predați sovieticilor!), sunt greu de identificat.

Deși formarea preconizatei divizii SS românești a fost întreruptă de evoluția situației frontului, total nefavorabilă germanilor, în schimb au fost create și antrenate o serie de grupe de comando românești, menite a duce acțiuni de gherilă în spatele frontului sovieto-german. Multe dintre aceste grupe au fost parașutate în spațiul românesc, dar acțiunile lor ulterioare au eșuat imediat sau la scurt timp după aterizare, datorită, pe de o parte, slabei pregătiri a membrilor lor, dar și a măsurilor de anihilare a lor de către structurile special destinate. Un grup de comando SS românesc a fost creat pe lângă unitatea specială SS *Jagdverbande "Südost"* a Standartenführerului SS Otto Skorzeny și a fost dislocat la Stockerau Hollabrun, lângă Viena, dorindu-se folosirea acestuia într-o acțiune de mare amploare, pentru tăierea liniilor de comunicație sovietice în cadrul preconizatei ofensive în Ungaria a Armatei 6 SS de tancuri comandate de generalul Sepp Dietrich.²⁵ Grupul de la Stockerau este denumit de Horia Sima *Jagdkommando Skorzeny Sud-Ost*, și se afla, după cum spune acesta, sub comanda maiorului Benesh, iar detașamentul românesc, format din legionari, ofițeri-elevi și soldați răzleți, era comandat de maiorul Tobă. Acțiunea, anulată și ea ca urmare a înaintării vertiginoase a trupelor sovietice, a rămas numai un deziderat și o amară iluzie.

²⁵ Cornel I. Scafeș, Horia VI. Șerbănescu, *Op. cit.*, p. 78.